

روز شمار جنگ ایران و عراق
۱ مرداد ۱۳۵۹ تا ۳۰ شهریور ۱۳۵۹
کتاب نهم

تصمیم صدام به جنگ علیه ایران

لغویک جنبه معابد ۱۹۷۵، برابر

نفت الله سلیمانی خواه

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

سرشناسه	: سلیمانی‌خواه، نعمت‌الله، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: تصمیم صدام به جنگ علیه ایران
مشخصات نشر	: تهران: مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۴۴ ص.
فروست	: روزشمار جنگ ایران و عراق؛ کتاب نهم
شابک	: 978-600-5443-56-1
وضعیت فهرست نویسی	: فیهای مختصر
یادداشت	: فهرستنویسی کامل این اثر در نشانی: http://opac.nlai.ir قابل دسترسی است
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۷۷۸۹۶۱

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس - به پاسداران انقلاب اسلامی

روزشمار جنگ ایران و عراق - کتاب نهم

تصمیم صدام به جنگ علیه ایران

لغو یک‌مانه، معاهده ۱۹۷۵ البرایر

نویسنده: نعمت‌الله سلیمانی‌خواه ■ ویرایش محتوایی و نظارت علمی: هادی نخعی ■ ویرایش: هانیه مرشدی

مجری: مدیریت بررسی‌های تاریخی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

همکاران آماده‌سازی: مریم سادات نخعی (صفحه‌آرایی) ■ سجاد نخعی (نمایه) ■ محمد محمدی (نگارش عکس)

لیتوگرافی: فرآیند گویا ■ چاپ: قلم آذین ■ صحافی: فرد ■ ناظر چاپ: محمد بهروز

چاپ اول: فروردین ۱۳۹۴ ■ تعداد: ۱۰۰۰ نسخه ■ قیمت: ۳۹.۵۰۰ تومان

ISBN: 978-600-5443-56-1

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۴۴۳-۵۶-۱

کلیه حقوق متعلق به مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس است.

نقل از کتاب با ذکر مأخذ مجاز و هرگونه بهره‌برداری دیگر منوط به اجازه کتبی این مرکز می‌باشد.

۱- تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، ساختمان ناشران، طبقه اول، شماره ۴، تلفن: ۶۶۴۸۱۵۳۱

۲- تهران، خیابان انقلاب، خیابان فخر رازی، مجتمع ناشران فخر رازی، انتشارات مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

۳- خرمشهر، جنب مسجد جامع، بازار شهید محمد جهان‌آرا، شماره ۲۷

فهرست روز شمار

صفحه	عنوان	صفحه	عنوان
۱۷	پیشگفتار		
۱۹	مقدمه		
صفحه	عنوان	صفحه	عنوان
۴۹۵	۲۶ مرداد ۱۳۵۹	۳۹	۱ مرداد ۱۳۵۹
۵۰۳	۲۷ مرداد ۱۳۵۹	۷۱	۲ مرداد ۱۳۵۹
۵۱۵	۲۸ مرداد ۱۳۵۹	۹۳	۳ مرداد ۱۳۵۹
۵۲۹	۲۹ مرداد ۱۳۵۹	۱۱۱	۴ مرداد ۱۳۵۹
۵۴۷	۳۰ مرداد ۱۳۵۹	۱۳۱	۵ مرداد ۱۳۵۹
۵۵۹	۳۱ مرداد ۱۳۵۹	۱۴۵	۶ مرداد ۱۳۵۹
۵۷۱	۱ شهریور ۱۳۵۹	۱۶۷	۷ مرداد ۱۳۵۹
۵۸۵	۲ شهریور ۱۳۵۹	۱۸۱	۸ مرداد ۱۳۵۹
۶۰۱	۳ شهریور ۱۳۵۹	۱۱۵	۹ مرداد ۱۳۵۹
۶۱۷	۴ شهریور ۱۳۵۹	۲۰۵	۱۰ مرداد ۱۳۵۹
۶۳۳	۵ شهریور ۱۳۵۹	۲۴۵	۱۱ مرداد ۱۳۵۹
۶۴۷	۶ شهریور ۱۳۵۹	۲۷۱	۱۲ مرداد ۱۳۵۹
۶۵۹	۷ شهریور ۱۳۵۹	۲۸۵	۱۳ مرداد ۱۳۵۹
۶۷۱	۸ شهریور ۱۳۵۹	۲۹۹	۱۴ مرداد ۱۳۵۹
۶۹۱	۹ شهریور ۱۳۵۹	۳۱۹	۱۵ مرداد ۱۳۵۹
۷۰۷	۱۰ شهریور ۱۳۵۹	۳۴۳	۱۶ مرداد ۱۳۵۹
۷۲۵	۱۱ شهریور ۱۳۵۹	۳۵۹	۱۷ مرداد ۱۳۵۹
۷۴۱	۱۲ شهریور ۱۳۵۹	۳۶۹	۱۸ مرداد ۱۳۵۹
۷۵۷	۱۳ شهریور ۱۳۵۹	۳۸۹	۱۹ مرداد ۱۳۵۹
۷۷۱	۱۴ شهریور ۱۳۵۹	۴۰۷	۲۰ مرداد ۱۳۵۹
۷۸۷	۱۵ شهریور ۱۳۵۹	۴۲۷	۲۱ مرداد ۱۳۵۹
۸۰۵	۱۶ شهریور ۱۳۵۹	۴۴۱	۲۲ مرداد ۱۳۵۹
۸۲۲	۱۷ شهریور ۱۳۵۹	۴۵۷	۲۳ مرداد ۱۳۵۹
۸۵۵	۱۸ شهریور ۱۳۵۹	۴۷۱	۲۴ مرداد ۱۳۵۹
۸۷۹	۱۹ شهریور ۱۳۵۹	۴۸۱	۲۵ مرداد ۱۳۵۹

عنوان	صفحه	عنوان	صفحه
۲۰ شهریور ۱۳۵۹	۹۰۵	۲۶ شهریور ۱۳۵۹	۱۰۵۱
۲۱ شهریور ۱۳۵۹	۹۳۵	۲۷ شهریور ۱۳۵۹	۱۰۸۷
۲۲ شهریور ۱۳۵۹	۹۵۷	۲۸ شهریور ۱۳۵۹	۱۱۲۱
۲۳ شهریور ۱۳۵۹	۹۷۷	۲۹ شهریور ۱۳۵۹	۱۱۳۹
۲۴ شهریور ۱۳۵۹	۹۹۹	۳۰ شهریور ۱۳۵۹	۱۱۶۷
۲۵ شهریور ۱۳۵۹	۱۰۲۷		

عنوان	صفحه
گزارش و رز شمار (فشرده اهم مطالب)	۱۲۰۴
بهرت راهنما (نمایه)	۱۳۰۱

فهرست راهنمای نقشه‌ها

عنوان	صفحه
فلش حمله دشمن - پایگاه‌های مرزی کرمانشاه	۷۸۹
فلش حمله دشمن به منطقه نازک	۸۰۷
مرز ایران و عراق، قبل از قرارداد ۱۳۷۸	۸۳۳
منطقه اشغالی خان‌لیلی	۸۳۵
محدوده تجاوزات و تحرکات عراق	۸۳۷
فلش حمله دشمن به میمک در روز اول	۸۸۵
حملات عراق در روز دوم - اشغال نی خزر	۹۰۹
فلش حمله دشمن به مناطق میمک در روز سوم	۹۳۷
منطقه عمومی قصر شیرین	۱۰۵۷
پاسگاه‌های منهدم‌شده ایران در شهریور ۱۳۵۹	۱۰۶۵
پاسگاه‌های مرزی در محدوده شلمچه تا خرمشهر	۱۰۹۵
مرز اروندرود	۱۱۴۷
مناطق اشغالی - چق‌احمام تا گیسکه	۱۱۸۵
مناطق اشغالی - تنگاب‌کهنه تا گیسکه	۱۱۸۷

فهرست راهنمای جدول‌ها

تجاوزات و تحرکات عراق در استان کرمانشاه قبل از هجوم سراسری	۱۰۵۹
تجاوزات دشمن در نوار مرزی خوزستان	۱۱۲۷

فهرست راهنمای عکس‌ها

صادق قطب‌زاده وزیر امور خارجه ایران.....	۴۰	ابوالحسن بنی‌صدر رئیس‌جمهور پس از ارسال نامه به
آیت‌الله بهشتی رئیس دیوان عالی کشور.....	۵۵	مجلس برای مسکوت گذاشتن موضوع ناهمزد
صدام حسین رئیس‌جمهور عراق در مصاحبه با		نخست‌وزیری، در مسجد انصارالحسن با بیان مسائلی از
السیاسه: ما شرط بستیم که [امام خمینی را]		جلسه غیرعلنی مجلس بار دیگر بر هماهنگی مجلس با
شکستش دهیم.....	۶۳	رئیس‌جمهور تأکید کرد.....
آیت‌الله سید محمدباقر صدر.....	۷۱	آیت‌الله حسن لاهوتی نماینده رشت در مصاحبه با
محمدتقی بهرام.....	۷۷	روزنامه انقلاب اسلامی.....
شاپور بختیار.....	۷۸	مهدی بازرگان، نخست‌وزیر دولت موقت در نامه‌ای
جلال‌الدین فرسی.....	۸۰	سرگشاده به امام، درباره سخنان ایشان در ۲۹ تیرماه
حسن آیت در جلسه هم‌فکران برای اسلامی در		توضیحاتی داد.....
مقابل اتهامات وارده از طرف دفاع کرد.....	۸۱	ابوالحسن بنی‌صدر رئیس‌جمهور.....
امام خمینی در دیدار با تیمسار حاجی‌آشتین مستاد		آیت‌الله بهشتی دبیرکل حزب جمهوری اسلامی.....
مشترک ارتش جمهوری اسلامی ایران.....	۱۰۰	هاشمی رفسنجانی، رئیس مجلس، قبل از قرائت نامه
آیت‌الله علی مشکینی امام‌جمعه قم.....	۱۰۳	۸۵ سن از نمایندگان کنگره امریکا خطاب به
مصطفی میرسلیم ازسوی رئیس‌جمهور به‌عنوان		پارلمان ایران درباره مسئله گروگان‌ها.....
گزینه پیشنهادی برای نخست‌وزیری به مجلس		محمد-راد حجتی کرمانی.....
معرفی شد.....	۱۱۸	حجج اسلام فاضل‌الله محلاتی نماینده محلات در
ابوالحسن بنی‌صدر رئیس‌جمهوری در مصاحبه‌ای		مجلس شورای اسلامی.....
تلویزیونی.....	۱۱۹	دکتر بهشتی رئیس دیوان عالی کشور و دبیرکل
یدالله سبحانی نماینده مجلس شورای اسلامی.....	۱۲۲	حزب جمهوری اسلامی، در سخنان به تبیین روند
ابراهیم یزدی نماینده مجلس شورای اسلامی.....	۱۲۳	انتخاب نخست‌وزیر و اخذ رأی در مجلس موجود با
آیت‌الله موسوی اردبیلی دادستان کل کشور.....	۱۲۳	بنی‌صدر دراین زمینه پرداخت.....
جنارزه محمدرضا شاه پهلوی.....	۱۳۶	اسقف کاپوچی در دیدار با امام خمینی نامه پاپ ژان
علی‌اکبر معین‌فر وزیر نفت.....	۱۳۹	پل دوم را به ایشان تقدیم کرد.....
حجت‌الاسلام محی‌الدین انواری نماینده مجلس		خسرو قشقایی از خوانین فارس.....
شورای اسلامی.....	۱۴۰	ملک خالد پادشاه عربستان و صدام حسین رئیس‌جمهور
شاپور بختیار در مصاحبه با رادیو فرانسه.....	۱۴۹	عراق.....
محمدرضا سعادت از سران سازمان مجاهدین خلق		ابوالحسن بنی‌صدر رئیس‌جمهور.....
(منافقین).....	۱۵۵	آیت‌الله صدوقی، امام‌جمعه یزد.....

- هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس شورای اسلامی ۳۱۳ امام خمینی در دیدار با نمایندگان مجلس ۴۳۶
- سیداحمد مدنی نماینده کرمان در مجلس شورای اسلامی ۴۳۷
- تعدادی از اعضای دولت با امام به مناسبت عید فطر ۴۳۷
- بنی صدر در واکنش به اظهارات ریگان: اگر برای فتح کشور ما بیایید این سرزمین را یک رشته گورهای آماده برای متجاوزانی که به این سرزمین می فرستید خواهید یافت. ۴۴۴
- صادق قطب زاده، وزیر امور خارجه ایران ۴۴۷
- دادستان کل کشور ۴۷۷
- امام خمینی پس از حادثه سقوط بانگرد حامل رئیس جمهوری پیامی خطاب وی صادر کرد ۴۸۵
- ابوالحسن بنی صدر رئیس جمهور ۴۸۶
- حجت الاسلام اکبر هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس ۵۱۱
- امام خمینی در دیدار با مردم کرمانشاه ۵۲۴
- علی اکبر معین فر وزیر نفت ۵۲۵
- ادموند ماسکی وزیر خارجه امریکا ۵۳۹
- دکتر بهشتی رئیس دیوان عالی کشور ۵۴۰
- محمد مفتی زاده ۵۹۰
- رئیس مجلس مصاحبه ای علل تأخیر در معرفی کابینه را توضیح داد ۵۹۴
- بنی صدر در مصاحبه با روزگزار پارس درباره تشکیل کابینه بار دیگر به نامزدی اش از انتخاب رجایی به عنوان نخست وزیر تأکید کرد ۵۹۵
- بنی صدر در نامه ای به مجلس درباره تعیین کابینه به آقای رجایی گفته بودم جز وزرای کشور و دفاع درباره دیگر وزیران نظر نمی دهم. کار را به نظر آن مجلس محترم می گذارم. ۶۱۲
- هاشمی رفسنجانی در مصاحبه با خبرنگاران ۶۱۳
- صدام حسین رئیس جمهور عراق: ما برای رسیدن به اتحاد اعراب بعضی اوقات ناچار می شویم با رژیم هایی که با امریکا مرتبط اند گفت و گو کنیم. ۶۱۸
- ۳۱۳
- ۳۱۴
- حجت الاسلام محمد محمدی ری شهری رئیس دادگاه های انقلاب ارتش در مصاحبه ای مطبوعاتی ۳۲۸
- امام خمینی در سخنانی به مناسبت فرارسیدن روز جهانی قدس ضمن تأکید بر اهمیت مکتب، رئیس جمهور و مجلس را از تضعیف یکدیگر بر حذر داشتند ۳۳۹
- محمدعلی رجایی کاندیدای نخست وزیری ۳۵۱
- ابوالحسن بنی صدر رئیس جمهور: رجایی حرف را می شنود اما آنچه که خودش می خواهد می کند. او اطلاع از امور کشور ۳۵۳
- صادق قطب زاده وزیر امور خارجه در پاسخ به سؤالات نمایندگان مجلس ۳۵۴
- ناخدا بهرام افصالی فرمانده نیروی دریایی ۳۷۸
- مصاحبه با کیهان ۳۷۸
- محمدعلی رجایی به عنوان کاندیدای نخست وزیری به مجلس معرفی شد ۳۸۰
- امام خمینی در دیدار شرکت کنندگان همایش قدس نمایندگان مجلس شورای اسلامی به بحث درباره قبول یا رد نامه رئیس جمهور درباره معرفی نخست وزیر به دلیل نوع نگارش آن پرداختند. ۳۹۸
- محمدعلی رجایی ۴۱۷
- رجایی: ضوابط انتخاب وزرا همان هایی است که امام عنوان کردند ۴۱۷
- شیخ محمد یزدی، عضو هیئت بررسی صلاحیت نامزدان نخست وزیری ۴۱۹
- امام در دیدار نمایندگان کشورهای اسلامی با ایشان: ما می خواهیم یک میلیارد جمعیت دنیا از مسلمین با هم متحد بشوند ۴۲۴

امام خمینی در دیدار علما و روحانیون کردستان با ایشان ۶۲۷	مراسم هفده شهریور در میدان شهدا ۸۴۳
صادق قطب‌زاده وزیر امور خارجه ۶۳۰	نخست‌وزیر در مراسم هفده شهریور به تشریح برنامه ۸۴۵
آندره گرومیکو وزیر خارجه شوروی در پاسخ به ۶۳۵	های دولتش پرداخت ۸۴۸
قطب‌زاده: در نامه شما که شامل حملات به اتحاد ۶۳۸	آیت‌الله بهشتی به سخنان روز قبل بنی صدر واکنش ۸۴۹
شوروی است، هیچ فکر تازه‌ای بیان نشده تا چه ۶۴۰	نشان داد ۸۵۰
رسد به افکار انقلابی ۶۴۳	هاشمی رفسنجانی رئیس مجلس به اظهارات بنی صدر ۸۵۱
آیت‌الله خامنه‌ای امام‌جمعه تهران ۶۴۴	واکنش نشان داد ۸۵۲
محمدعلی رجایی نخست‌وزیر امروز در نامه‌ای ۶۴۷	رجایی، نخست‌وزیر ۸۵۳
وزرای کابینه را به مجلس معرفی کرد ۶۴۸	احمد سلامیان نماینده اصفهان در مجلس شورای ۸۵۴
رجایی: رئیس‌جمهور نوشته که به غیر از وزرای ۶۴۹	اسلامی ۸۵۵
کشور و دفاع با سایر وزیران کابینه ندارد ۶۵۰	صدام رئیس‌جمهور عراق: ما هر قطعه‌ای از سرزمین ۸۵۶
ابوالحسن بنی‌صدر در دو نامه به مجلس و هم تلاش ۶۵۱	عراقی که فارس‌ها آن را عصب کرده‌اند باز پس ۸۵۷
کرد ماجرای معرفی کابینه و زیرپا گذاشتن قاضی‌ای ۶۵۲	می‌گیریم ۸۵۸
خود با نخست‌وزیر را به نفع خود برگرداند ۶۵۳	جایی در هنگام دفاع از کابینه ۸۵۹
دکتر بهشتی رئیس دیوان عالی کشور در مصاحبه‌ای ۶۵۴	ساز قطب‌زاده در آخرین روزهای وزارت خود در ۸۶۰
مطبوعاتی ۷۵۰	مصاحبه با خبرگزاری فرانسه ۸۶۱
کارتر رئیس‌جمهور امریکا در مصاحبه‌ای تلویزیونی ۷۵۱	آیت‌الله العظمی میرازی و آیت‌الله العظمی گلپایگانی ۸۶۲
گفت که امید چندانی به آزادی سریع گروگان‌ها ندارد ۷۵۲	و آیت‌الله العظمی رضانجفی ۹۰۰
حجت‌الاسلام اکبر هاشمی رئیس مجلس امروز به ۷۵۳	تیمسار قاسمعلی ظهیرزاده به نیروی زمینی ارتش ۹۱۲
ارائه گزارشی به نمایندگان درباره اقدامات چند روز ۷۵۴	بنی‌صدر در سخنرانی خود در بهشت زهرا به متقصدان ۹۱۳
گذشته برای انتخاب افراد کابینه پرداخت ۷۶۷	سخنرانی اش در ۱۷ شهریور پاسخ ۹۲۵
آیت‌الله خامنه‌ای خطیب جمعه تهران: موضوع ۷۶۸	دیدار نخست‌وزیر با امام ۹۲۸
قابل اهمیت برای کابینه جدید، مکتب است و ۷۶۹	امام خمینی: ما هر چه داریم از این ملت است، مردمی ۹۲۹
غربی‌ها از همین امر وحشت دارند ۷۸۲	که شما را بر سر مسند نشاندند شما فکر آنها را ۹۳۰
آیت‌الله سیدعبدالحسین دستغیب ۸۲۱	بکنید ۹۳۱
تیمسار ولی‌الله فلاحتی‌جانشین ستاد مشترک ارتش ۸۲۲	نخست‌وزیر در سخنرانی مسئله رابطه دولت و ۹۳۲
رجایی نامه معرفی کابینه را پس از موافقت بنی‌صدر ۸۲۳	گروه‌های سیاسی را تشریح کرد ۹۴۷
به مجلس ارسال کرد ۸۲۵	امام‌جمعه تهران در مراسم نماز جمعه ۹۴۹
نخست‌وزیر هنگام توضیح درباره اعضای کابینه و ۸۲۶	امام خمینی خطاب به زائران بیت‌الله الحرام پیامی ۹۵۰
برنامه‌های دولت ۸۲۶	صادر کرد ۹۵۱

کورت والدهایم دبیرکل سازمان ملل.....	۹۵۳	ابراهیم یزدی در پاسخ به سخنان ولایتی به دفاع از
ژنرال کنعان اورن فرمانده کودتا در ترکیه.....	۹۵۴	عملکردش در دوران وزارت خارجه پرداخت. ۱۱۰۸
سلیمان دمیرل نخست‌وزیر بازداشت‌شده ترکیه.....	۹۵۴	آیت‌الله خامنه‌ای نماینده مردم تهران در مجلس
نمایندگان در مجلس شورای اسلامی به بحث درباره		شورای اسلامی در پاسخ به ابراهیم یزدی: شورای
چگونگی پاسخ به نمایندگان کنگره امریکا و نحوه		انقلاب کی و طی چه حکمی گفته بود که با امریکا
رسیدگی به مسئله گروگان‌ها پرداختند.....	۹۹۲	کج‌داز و مریز رفتار کنید؟..... ۱۱۰۹
رونالد ریگان نامزد ریاست جمهوری امریکا.....	۹۹۴	مهندس بازرگان نماینده تهران در جلسه امروز به دفاع
عزت‌الله ایم‌الدوری معاون ریاست شورای انقلاب		از سیاست خارجی دولت موقت پرداخت و آن را
عراز.....	۹۹۹	هماهنگ شده با شورای انقلاب و امام دانست. ۱۱۱۰
رئیس مجله در مصاحبه با ابوعاتی.....	۱۰۱۸	جیمی کارتر رئیس جمهور امریکا..... ۱۱۱۱
ملاقات شاه ایران و صدام معاون رئیس جمهور		آیت‌الله خامنه‌ای امام جمعه تهران..... ۱۱۳۳
عراق در الجزایر و امضای قرارداد.....	۱۰۵۲	سعدون حمادی وزیر خارجه عراق..... ۱۱۶۹
صدام حسین رئیس جمهور عراق.....	۱۰۵۲	سرهنگ صیاد شیرازی فرمانده عملیاتی غرب کشور ۱۱۸۳
بنی صدر در مصاحبه اختصاصی با.....		
فرانسه.....	۱۰۵۲	

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پیشگفتار

پس از چند سال تلاش، مراحل مختلف، طراحی، تدوین، ارزیابی، ویرایش، آماده‌سازی و تهیه عکس‌ها و نقشه‌های کتاب نهم از مجموعه بزرگ روزشمار جنگ ایران و عراق به پایان رسید و با عنوان تصمیم صدام به جنگ علیه ایران آماده انتشار شد.

کتاب حاضر ۶۱ روز از دوران زمینه‌سازی جنگ ایران و عراق را در بر می‌گیرد و در مجموع شامل ۷۳۳ گزارش درباره جنگ و موضوعات مربوط به آن در دوره زمانی ۱۳۵۹/۵/۱ تا ۱۳۵۹/۶/۳۰ است.

برای بهره‌گیری شایسته از کتاب توجه به چند نکته ضروری است:

۱. مقدمه کتاب شامل جمع‌بندی مهم‌ترین موضوعاتی است که در گزارش‌های مختلف در سراسر کتاب بدان‌ها پرداخته شده است.

۲. هر روز از روزشمار به‌منزله یک فصل و شامل چندین گزارش و تفسیر و تحلیل وقایع همان روز است که در پایان آن، فهرست منابع و مآخذ مطالب همان روز درج شده است. همچنین برخی از توضیحات ضروری درباره بعضی گزارش‌ها که در قالب متن روزشمار نمی‌گنجید، در پاورقی یا در ضمیمه پایان همان روزشمار آمده است.

۳. پس از متن اصلی کتاب، چکیده‌ای از مطالب کتاب با عنوان "گزارش روزشمار" درج شده است که شماره‌هایی نظیر شماره گزارش‌های متن کتاب دارد و دستیابی به مطالب موردنظر را آسان می‌کند. در پایان کتاب نیز فهرست راهنمای موضوعی (اعلام) آمده است. همچنین عکس‌هایی از صحنه‌های وقایع و اشخاص ذکرشده در گزارش‌ها، در کتاب چاپ شده است.

۴. برای آگاهی بیشتر از سیر و شیوه تحقیق و تدوین مجموعه روزشمار. مطالعه مقدمه کتاب اول (پیدایش نظام جدید) و ضمیمه کتاب دهم (هجوم سراسری) ضروری است.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس ضمن درخواست علو درجات برای راویان شهید از خداوند متعال، از همه کسانی که در مراحل مختلف تحقیق و تدوین و آماده‌سازی کتاب با نویسنده مرکز همکاری کرده‌اند، از جمله هانیبه مرشدی، زهرا گل محمدی، زهرا سادات صبیح‌گ، زینب سادات موسوی، معصومه رحیمی و حسن باقی‌پور سپاس‌گزاری می‌کند.

مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس

اسفند ۱۳۹۳

کتاب حاضر، جلد دوم از مجموعه بزرگ روزشمار جنگ ایران و عراق است که در آن نویسندگان با بهره‌گیری از منابع غنی مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس، روزشمار اول مرداد ۱۳۵۹ تا سیام شهریور ۱۳۵۹ را که مشتمل بر ۷۳۳ گزارش و ۶۲ ضمیمه است، تألیف و ارائه کرده است. در اینجا نگارنده اطمینان می‌کند که حجم رویدادها و وقایع پرشتاب در این ۶۱ روز چنان زیاد بوده است که رایج است مطالبی از همین نوع، و نه همه آنها، تعداد صفحات یک جلد کتاب کافی نیست. از این رو، به خوانندگان پیگیر و محققان و پژوهشگران ارجمند توصیه می‌شود که از سرنخ‌های ارائه شده در کتاب استفاده کرده، ذهن تشنه و حقیقت‌یاب خود را از منابع دیگر مرکز اسناد و تحقیقات دفاع مقدس سیراب سازند.

کتاب پیش رو، به مرور حوادث سرنوشت‌ساز و مهم مرداد و شهریور ۱۳۵۹ اختصاص دارد؛ رویدادهایی که پس از گذشت ۲۰ ماه از پیروزی انقلاب اسلامی از یک حساس‌ترین نقاط جهان، منجر به جنگ هشت‌ساله علیه ایران شد. در بررسی این دو ماه، مهم‌ترین موضوعات متلاطم کشور، که درگیر مشکلات و بحران‌های عدیده داخلی و خارجی است، مورد توجه قرار گرفته است. این حوادث و وقایع بعضی به‌طور مستقیم به زمینه‌سازی‌ها، جنگ تحمیلی مربوط‌اند و بعضی غیرمستقیم. نویسندگان کوشیده است علاوه بر تحلیل و توصیف موضوعاتی که به‌طور مستقیم به جنگ ربط داشته‌اند، از موضوعاتی که در مؤلفه‌های قدرت حکومتی، امنیت ملی و ثبات سیاسی نظام تازه‌تأسیس جمهوری اسلامی تأثیر مهمی داشته‌اند، یا به نوعی در زمینه‌سازی جنگ دخیل بوده‌اند، در قالب رخدادهای داخلی، منطقه‌ای و جهانی نیز غفلت نکند.

در موضوعات خارجی از مهم‌ترین مباحث، سیر روابط و مناسبات ایران با دو کشور آمریکا و عراق است که سهم اصلی را در تحمیل جنگ هشت‌ساله داشته‌اند و ماه‌های مرداد و شهریور منتهی به جنگ، شاهد وقایع تعیین‌کننده‌ای در روابط ایران با این دو کشور بوده است. در موضوعات داخلی نیز صف‌بندی‌های عرصه سیاسی کشور - شامل گروه‌ها و جریان‌های داخل

و خارج جناح‌بندی حکومتی - و نیز درگیری‌های غرب کشور، به‌خصوص تمهیدات حمایتی عراق از گروه‌های معارض در مناطق کردنشین برای ایجاد امنیت‌خاطر این کشور از این محور مهم بعد از آغاز تهاجم علیه ایران، از مهم‌ترین مباحثی است که به آن پرداخته شده است.

به‌طورکلی، در دوره زمانی کتاب حاضر، نظام جمهوری اسلامی همچون ماه‌های قبل همچنان در وضعیتی دوگانه قرار داشت. جمهوری اسلامی از سویی با اتکا به مشروعیت سیاسی بالای حاصل از پتانسیل مردمی انقلاب، در آخرین مراحل بنای نهادهای قانونی مثل تعیین صلاحیت نمایندگان مجلس شورای اسلامی، انتخاب نخست‌وزیر و تعیین کابینه جدید هیئت دولت بود. ازاین‌رو در بحث جناح‌بندی جناح‌های داخل نظام یکی از سخت‌ترین و پرمناقشه‌ترین دوران‌های خود را می‌گذراند. تا این زمان، یعنی در طول ۲۰ ماه گذشته، براساس همین پتانسیل انقلابی و مردمی، نهادهای قانونی تأسیس یا پایه‌ریزی شده بود؛ همه‌پرسی قانون اساسی و انتخابات ریاست جمهوری برگزار شده و اولین رئیس‌جمهوری اسلامی ایران مشخص گردیده بود؛ انتخابات مجلس شورای ملی در استان همین سال نامش به مجلس شورای اسلامی تغییر یافت، انجام گرفته و در روزهای در حال طی مرحله گذار بود و هنوز به مرحله استقرار قطعی و ثبات بالایی هم، نظام جدید همین در حال طی مرحله گذار بود و تا آن مرحله، چند گام بیشتر نمانده بود.

در بحث مطالبات گروه‌های سیاسی داخل و بیرون از نظام، گرچه نظام نوپا به‌طور رسمی و حقوقی تأسیس شده بود، هنوز پتانسیل ناشی از وضعیت انقلابی نیرومند بود و جریان‌های سیاسی و اجتماعی اعم از مخالفان و موافقان نظام جدید، با نوع رفتار انقلابی فعالیت می‌کردند و در یک چرخه منظم قانونی و عقلانی قرار نگرفته بودند؛ هرچند این روند در حال به‌ثمرنشتن بود. گرچه تشکلهای و گروه‌های داخلی و خارجی، به قانون و نظام جدید تمکین کرده و تقریباً خلع سلاح شده بودند، هنوز برخی سازمانها و امکانات دولتی در دست این گروه‌ها قرار داشت. در این اوضاع و احوال، مطالبات سیاسی نیرومندی وجود داشت که نظام، قادر یا مجاز به جذب و پاسخ مساعد به آنها نبود، بنابراین، مطالبات مزبور بلامتکلیف می‌ماند و عرصه سیاسی را دستخوش بحران می‌کرد.

بالینکه نهادهای قانونی یکی پس از دیگری شکل گرفته یا در حال شکل‌گیری نهایی بودند، بحران مشارکت، همچنان هم در جناح‌بندی حکومتی و صف‌بندی نخبگان جدید و هم در صف‌بندی جریان‌های عرصه سیاسی کشور، سیری روزافزون و رو به تهدید بیشتر و شدیدتر داشت. مطالبات قومی به‌خصوص در مناطق کردنشین که توسط گروه‌های غیرمذهبی و چپ‌گرای مسلح قالب براندازی و تجزیه‌طلبانه یافته بود، همچنان و در ادامه ماه‌های قبل، نظام را با بحران جدی مواجه کرده بود و پایان این دوره؛ یعنی آغاز جنگ از سوی عراق، نقطه اوج

این تحرکات تجزیه طلبانه بود که به سود عراق در جنگ هشت ساله رقم می خورد و با مشغول کردن بخش عظیمی از نیروهای مسلح ارتش و سپاه به خود خیال عراق را در حمله به مناطق میانی و جنوب غربی کشور تاحدودی آسوده می کرد. در روند تهدیدافزای مرداد و شهریور ۱۳۵۹، حمایت حکومت عراق از نیروهای معارض در کوهستان ها و روستاهای مناطق کردنشین در چهار استان غربی کشور هر روز آشکارتر می شد، طوری که هر ناظر بیرونی آگاهی می تواند حرکت های رو به جلوی عراق در منطقه غرب کشور و ارتباط آن با محورهای میانی و جنوبی را به خوبی حدس بزند.

البته ادامه به معیت دوگانه در این مقطع؛ یعنی امتزاج وضعیت انقلابی و استقرار حاکمیت قانونی نظام جدید، طبیعی هر دولت منبعث از انقلاب است و بحران های مختلف از پیامدهای طبیعی این دوره گذار است که تمام جدید رفته رفته در تلاش برای حل و فصل آنها است. اما پیگیری سیر حوادث در شهرهای مختلف نشان می دهد که با تشدید مناقشات مرزی میان ایران و عراق از یک سو و میان نیروی مسلح انقلاب و گروه های معارض مسلح مخالف نظام از سوی دیگر، مناقشات و درگیری های نیابتی در شهری نیز به طرزی معنی دار رو به افزایش بوده است. بنابراین، ایران انقلابی با دو بحران جدی و تهدیدافزای مناسبات با امریکا و مناسبات با عراق روبه رو بود:

در بحث مناسبات و مناقشات با دولت امریکا ایران به خصوص با مشکلات مربوط به حل و فصل بحران گروگان گیری در سفارت امریکا به دست دانشجویان پیرو خط امام، مبارزه نظام با کودتای امریکایی ۱۸ تیرماه گذشته و دستگیری و محاکمه کودتاگران مواجه بود. در بحث بحران مناسبات با عراق، تصمیم گیران یعنی حاکم بر این کشور با سوءاستفاده از وضعیت ناآرام برخی مناطق داخلی و مرزی ایران پس از پیروزی انقلاب نیز نابودی رژیم شاهنشاهی و ازین رفتن ژاندارم منطقه، درصدد دستیابی به این جایگاه راهبردی و تفوق یافتن بر جهان عرب و منطقه بودند و با طرح موضوعاتی همچون ادعاهای ارضی و تصریح برخی مناطق از جمله میمک و خان لیلی در غرب کشور یا پیگیری موضوع جزایر سه گانه در خلیج فارس، درصدد حل ضعف ژئوپلیتیک خود برای دسترسی به دریا برآمدند، به این ترتیب که خواستار تحقق آرزوی تاریخی آحرار مالکیت و حاکمیت بر تمامی اروندرود و عقب بردن مرز دو کشور به ساحل شرقی آن بودند. آنان همچنین در پی ادامه عربستان سازی در خوزستان ایران بودند که اگر به تجزیه ایران منجر نشد، لافل یک پایگاه نفوذ دائمی در ایران ایجاد و یک بحران قومی عرب گرایانه دائمی را به ایران تحمیل کند. این تحریک آشکار که از ماه های قبل در گفتار و رفتار رهبران و تصمیم گیران بعث عراق مشهود بوده، در این دو ماه آخر منتهی به جنگ نیز روندی رو به افزایش داشته است. بنابراین، مرووری بر حوادث و رخدادهای دو ماه مرداد و شهریور ۱۳۵۹، آشکارا نشان

می‌دهد که نظام جمهوری اسلامی ایران در معرض بحران‌های متعددی که بیان شد، قرار گرفته است. مجموعه این بحران‌ها را همچون دوره‌های قبل می‌توان در چهار عنوان دسته‌بندی کرد. در کتاب حاضر با توجه به اهمیت موضوعات و بحران‌های مورد توجه، به ترتیب، مطالب زیر مرور و گزارش‌های تحلیلی ارائه شده است.

۱. بحران در روابط و مناسبات ایران و عراق.

۲. بحران در کردستان.

۳. بحران امنیت داخلی به‌ویژه در تعامل و مناسبات نیروهای سیاسی داخلی (اعم از جریان‌های داخل جناح حکومتی و خارج از آن).

۴. بحران در روابط و مناسبات ایران و آمریکا و بلوک غرب.

شایان ذکر است که در متن روزشمار، گزارش‌های هرروز، عموماً به ترتیب همین ردیف‌های چهارگانه مزبور تنظیم شده است که نشانه نگرش خاص کتاب به زمینه‌سازی نهایی جنگ عراق علیه ایران می‌باشد. ابتدا، موضوعات مربوط به روابط ایران و عراق و محیط ملی عراق بیان شده است. این شروع ممکن است سیاسی یا نظامی باشد. سپس مباحث خوزستان و بحران‌های ایجادشده توسط عوامل وابسته به حکومت بعث عراق در این منطقه حساس ذکر شده است. موضوع بعدی تحرکات گروه‌های مسلح معاد با نظام در مناطق کردنشین است. گزارش‌های روزهای مرداد و بخشی از روزهای شهریور، حوادث مطلق کردنشین را به‌طور عمومی تشریح و تبیین کرده، اما به تدریج دو محور اصلی آذربایجان غربی و کردستان در کنار استان‌های کرمانشاه و ایلام مورد توجه خاص قرار گرفته است. گزارش‌های بعدی به مسائل امنیتی و فعالیت‌های انبوه گروه‌های خارج نظام مثل سازمان‌های مخالف اختصاص یافته که وضعیت دوگانه را نیز در درون خود جای داده است. در این میان، مسائل امنیتی دیگری مثل استکباری جاسوسان آمریکایی یا غربی در برخی استان‌های غیرمرزی کشور مثل اصفهان یا برخورد با رانندگان قاچاقی در استان فارس مورد دقت و توجه قرار گرفته است. گزارش‌های بعدی مربوط به راند و مناقشات داخل حکومت و دو جناح داخلی و رقیب در نظام است که بیشترین حجم را در این ردیف به خود اختصاص داده است. برخوردهای متعدد این دو جناح بر سر انتخاب نخست‌وزیر و نیز رأی اعتماد به نمایندگان منتخب مردم و همچنین افشاگری‌های کمیسیون‌های تحقیق و افراد حاضر در مجلس درباره تعیین صلاحیت یا عدم صلاحیت نمایندگان مجلس، این مکان مقدس را به محلی برای جنجالی‌ترین مناقشات فیما بین تبدیل کرده بود. و خامت اوضاع مناسبات میان ایران و آمریکا و هم‌پیمانان غربی‌اش از دیگر موضوعات مورد بحث است که در این میان مناسبات میان ایران و ابرقدرت دیگر، یعنی شوروی سوسیالیستی نیز مدنظر می‌باشد.

در اینجا ذکر این نکته اهمیت دارد که عراق با بهره‌گیری از درگیری‌های ایران و آمریکا،

دربی تحقق مطامع خویش برآمد، بدین ترتیب که در درگیری‌های غرب کشور، چه با حمایت از گروه‌های مسلح معارض و چه به‌طور مستقیم با حملات مداوم یا پراکنده آتشباری و هوایی به مناطق و پاسگاه‌های مرزی، جبهه دیگری در مقابل نیروهای مسلح ایران گشود. این راهکنش درحقیقت برای عراق نوعی ایجاد سهولت در حرکت به‌سوی تحمل یک جنگ تمام‌عیار محسوب می‌شد و عاملی برای زمینه‌سازی تجاوز بود. در همین حال مرکزیت سیاسی و فرماندهی نظامی ایران همچنان تحت‌تأثیر جناح‌بندی موسوم به لیبرال - خط امام و مناقشات آنان قرار داشت.^{*} این مناقشات سیاسی به‌خصوص در دو ماه مرداد و شهریور، بر سر تعیین صلاحیت نمایندگان هر دو جناح و نیز تعیین نخست‌وزیر و اعضای هیئت دولت و سرانجام با سخنرانی رئیس‌جمهور در روز ۱۷ شهریور به اوج خود رسید.

موضوعات دیگری نیز این وضع را پیچیده‌تر و مشکل‌تر می‌کرد و آن وقتی بود که در صف‌بندی عرصه میانه کشور، گروه‌های متعددی با دعاوی انقلابی یا شبه‌انقلابی بر جای مانده از مبارزه با رژیم گذشته با حتی با سوءاستفاده از وضعیت بحرانی بعد از انقلاب، به‌شدت فعال شده و حاضر در گرفتن در ذیل حاکمیت و قانون جدید نبودند. آنها هر جا ضرورت سازمانی و تشکیلاتی بود این باب را برگزیدند و مدعی ایفای نقش جریان‌های سیاسی دارای مطالبات دمکراتیک و... بودند و هر جا که لازم می‌شد، با اتکا به سلاح، نقش چریکی و شبه‌نظامی خود را آشکارا و پنهان نشان می‌دادند. علاوه بر این، گروه‌های دیگری نیز فعال بودند که با توجه به وضعیت کشور نه در صف محاربان بودند و نه در صف وفاداران قطعی نظام جدید قرار داشتند و بنا بر سنخ، ماهیت و نوع حضور، بعضاً در حال نزدیکی هرچه بیشتر به رئیس‌جمهور، جذب طرفداران و یارگیری بیشتر و آمدن بسیاری افراد خود برای روزها و ماه‌های آینده بودند. این گروه‌ها مثل سازمان مجاهدین خلق (منافقان)، «تدریج نقش منافقانه خود را بیشتر آشکار کردند و با سوءاستفاده از تفکرات و رفتارهای رئیس‌جمهور درصدد خط‌دادن به وی در مبارزه و مناقشه با جناح رقیب برآمدند.

بدین ترتیب، نوع صف‌بندی جریان‌های سیاسی داخلی، اعم از داخل حاکمیت و غیر آن، در مجموع فضایی را ایجاد کرده بود که آن نیز نظیر بحران قومی، از دیدگاه رژیم عراق تسهیل‌کننده تحرکات و عامل مساعدی برای زمینه‌سازی تجاوز ارتش این کشور در روزهای پایانی شهریور ۱۳۵۹، به شمار می‌رفت.

با مرووری کلی بر جریان‌ها و حوادث ۲۰ ماه گذشته پیش از تجاوز نظامی عراق به ایران، کم‌کم به این نکته تلخ و درعین‌حال عبرت‌آموز پی می‌بریم که حاکمان عراق در یک سناریوی ازپیش تعیین‌شده، درصدد براندازی نظام تازه‌تأسیس جمهوری اسلامی بوده‌اند. توضیح مطلب این است که با وقوع انقلاب اسلامی ایران، یک اراده ملی و قدرتی نوین برای تأسیس

* در نگارش صفحات اولیه این مقدمه، از مقدمه کتاب هفتم روزشمار جنگ ایران و عراق، نقل و اقتباس صورت گرفته است.

بنیان‌های جدید بر مبنای تفکرات انقلابی و ناب اسلام شیعی و انقطاع از گذشته حاصل شد و همین امر آن را به رخدادی تاریخی و بسیار تأثیرگذار در سطح منطقه و حتی جهان تبدیل کرد که همه مناسبات و رفتارها با تأثیر از آن دستخوش تغییر و تحول اساسی شدند. ادراک و کشف منطق وقوع رخدادهای منجر به جنگ می‌تواند ما را در پاسخ به چرایی و چگونگی وقوع جنگ تحمیلی یاری رساند و در عین حال، منشأ پرسش‌های جدید باشد.

در وهله نخست، این حقیقت که با گذشت کمتر از ۲۰ ماه از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران، جنگ بزرگی میان ایران و عراق با تهاجم سراسری و سهمگین ارتش عراق به خاک ایران در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ آغاز شد و نیز توجه به فاصله زمانی کوتاه میان این دو رویداد بسیار مهم (یعنی انقلاب اسلامی و آغاز جنگ)، این پرسش اساسی را به وجود می‌آورد که: آیا میان انقلاب اسلامی و جنگ نسبتی وجود دارد؟ اگر پاسخ به این سؤال مثبت است، سازوکارها و عوامل موثر در شکل‌گیری روند آغاز جنگ با تأثیر از انقلاب چیست؟

این دوره ۲۰ ماهه، یعنی از زمان پیروزی انقلاب تا بروز جنگ، خود به سه دوره تقسیم می‌شود که در روزشمار بدین‌مanner: ده ماه مرداد و شهریور سال ۱۳۵۹ (یعنی ماه‌های پایانی دوره سوم) بررسی شده است. اما برای درک بیشتر و بهتر این مقطع که شامل بخش عمده تابستان سال ۱۳۵۹ بوده و اغلب تأثیرات ماه‌های قبل در دو ماه آخر منتهی به جنگ را در بر می‌گیرد، دو دوره قبل به اختصار مرور می‌شود.

دوره اول به مدت ۱۰ ماه، فاصله زمانی پیروزی انقلاب تا تصرف سفارت آمریکا در آبان ۱۳۵۸ را شامل می‌شود. در این دوره، با پیروزی انقلاب، جابه‌جایی در ساختار قدرت در ایران، مهم‌ترین دغدغه مردم و رهبران انقلاب، استقرار نظام جدید و تأسیس نهادهای با غلبه بر چالش‌ها و بحران‌های سیاسی، امنیتی پیش‌رو بود. در مقابل، رژیم عراق خود را بران اولین بار در برابر تهدیدها و فرصت‌های جدیدی می‌دید؛ بدین معنا که از بین رفتن توازن قدرت در منطقه و تضعیف توان نظامی - امنیتی ایران، فرصتی را برای عراقی‌ها پدید آورد که بر پایه آن، تلاش‌های را به منظور فشار به ایران و در اولین گام، رسیدن به آرزوی دیرینه خود؛ یعنی تجزیه خزرستان، طراحي و اجرا کردند. امریکایی‌ها نیز با درپیش گرفتن سیاست صبر و انتظار و تقویت جریان‌های میانه‌رو، برای بازگرداندن دوباره قدرت خود در ایران و نیز برای مهار تأثیر و پیامدهای انقلاب اسلامی نوپا، ساختارهای جدیدی را در سطح منطقه طراحی کردند و در این ضمن به قدرت عراق و مهار آن و در عین حال، بهره‌برداری از انگیزه و توان آن کشور برای مهار ایران توجه خاصی مبذول داشتند.

دوره دوم، از تصرف سفارت تا قطع رابطه آمریکا با ایران در فروردین ۱۳۵۹ است. تصور موجود از رخدادهای داخلی کشور و نقش آمریکا در سازماندهی و هدایت آنها، همچنین موافقت آمریکا با سفر شاه به این کشور، زمینه‌های افزایش نگرانی ایران از تکرار حادثه

کودتای ۲۸ مرداد سال ۱۳۳۲ را فراهم ساخت و همین امر به تصرف سفارت امریکا در تاریخ ۱۳ آبان ۱۳۵۸ انجامید. این حادثه بسیار تأثیرگذار در روند جریان‌ات شتابنده انقلاب - که امام خمینی آن را "انقلاب دوم" نامید - در سطح جهان نیز به تدریج نگرشی تازه به ایران را پدید آورد و افکار جهان اسلام و کشورهای منطقه، به دلیل مبارزه ایران با امریکا، به سود انقلاب اسلامی بسیج شد. سیاست امریکا نیز از صبر و انتظار به تهدید و طراحی اقدامات سیاسی - امنیتی و مداخله نظامی علیه ایران تغییر یافت. عراقی‌ها نیز که در عربستان‌سازی و تجزیه خوزستان با ناکامی مواجه شدند، در اندیشه طراحی جنگ علیه ایران، تمهیداتی را پیش‌بینی کردند که با تصرف سفارت امریکا به تأخیر افتاد.

دوره سوم، از قطع رابطه امریکا با ایران (۱۹ فروردین) تا پایان شهریور ۱۳۵۹ و آغاز تجاوز سراسری عراق به ایران، شامل می‌شود. ناامیدی امریکا از آزادی گروگان‌ها، هم‌زمان با فرارسیدن زمان انتخابات ریاست‌جمهوری در امریکا، سیاست‌های خصومت‌آمیز امریکا علیه ایران را تشدید کرد و اعلام قطع رابطه با ایران و تحریم اقتصادی این کشور، نقطه عطف جدیدی برای اعمال تهدید علیه ایران بود و عراق در میان کشورهای همسایه و همسو با امریکا، بهترین مهره‌ای بود که می‌توانست انقلاب اسلامی نوپای ایران را یا در نقطه خفه کند یا حداقل مانع از صدور آن شود. به این ترتیب، روند جدیدی از فشارهای بین‌المللی، منطقه‌ای و داخلی علیه جمهوری اسلامی ایران آغاز شد. این دوره، نگرانی از اقدامات امریکا و عراق و درگیری خونین گروه‌های مسلح معاند با نظام در قالب طالبات قومی در مرزهای غربی کشور، به بسیج اجتماعی برای مقابله با این تهدیدها منجر شد. در این حال، مناقشات سیاسی کشور، به‌ویژه در رأس بنیان‌های رسمی تازه‌تأسیس نظام و نیز فتنه‌های فرصت‌طلبانه و منافقانه گروه‌ها و سازمان‌های تازه از بند رسته یا نوپا در نقاط مختلف کشور، با ایجاد جبهه‌ای جدید در داخل برای مقابله با انقلاب تشدید شد. باین‌همه، هیچ‌یک از تمهیداتی که برای بازدارندگی اندیشیده شد، نتیجه‌ای راهبردی در بر نداشت و سرانجام، تجاوز سراسری عراق به ایران در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ آغاز شد.

مقطع زمینه‌سازی شروع جنگ، در تابستان ۱۳۵۹، آخرین حلقه از رویدادهای شتابنده دوره سوم است. در کتاب حاضر، توصیف رویدادهای ماه‌های دوم و سوم این فصل در قالب چهار کانون بحران صورت گرفته است که نقطه آغاز اوج‌گیری آن با شروع تابستان ۱۳۵۹ بوده است و در پایان شهریور با اوج‌گیری بیشتر هر چهار کانون بحران، منجر به تحمیل جنگی خانمان‌سوز از سوی عراق به جمهوری اسلامی ایران شده است.